

KRİPTO PARALARIN VERGİLENDİRİLMESİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR: TÜRKİYE İÇİN ÖNERİ

Hüseyin AKKAYA*

Mehmet YÜCE**

Özet

Günümüzde kripto paraların varlığı, ülkelerin en önemli gündemlerinden biri olarak yer almaktadır. Küreselleşme süreci ve teknolojik gelişmeler ile birlikte mevcut vergi yapısı ve hukuki düzenlemeler kripto paraların vergilendirilmesinde yetersiz kalmaktadır. Başta AB, FATF, IMF ve OECD gibi kurumlar olmak üzere genel düzeyde ve bunun dışında da ülke bazında tüm faaliyetlerin kavranmasına yönelik olarak kripto paraların vergilendirilmesi ile ilgili çalışmalar sürdürmektedir.

Bu çalışmada yeni bir olgu olarak mali literatüre giren kripto paraların / varlıkların gelişimi, mahiyeti ve vergilendirilmesi sorunu ele alınacaktır. Bu sorunun çözümünde uluslararası örgütlerin çerçeve çalışmaları ve bazı ülkelerin yapmış oldukları düzenlemeler göz önüne alınarak bu varlıkların vergilendirilmesinde Türkiye için önerilerde bulunulacaktır. Birçok ülkede bu alanın vergilendirilmesinde dolaylı vergiler (katma değer vergisi) yerine dolaysız vergi uygulaması (Sermaye Kazanç Vergisi) ön plana çıkmaktadır. Türkiye de kripto paraların vergilendirilmesine yönelik çalışmalara başlamış bulunmaktadır. Ancak ülke temelli çözümler yerine bu alanın etkin bir şekilde vergilendirilebilmesi için uluslararası işbirliği oluşturularak bir vergileme rejiminin geliştirilmesi ve uygulanması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Kripto Varlık, Bitcoin, Vergilendirme.

STUDIES TOWARDS TAXATION OF CRYPTOCURRENCIES: A PROPOSAL FOR TURKEY

Abstract

Nowadays, existence of crypto currencies ranks as one of the most important agenda for the countries. Along with globalisation and technological developments, recent taxation structure and legal regulations fall short of taxation of crypto currencies. The studies regarding the taxation of crypto currencies are being conducted by firstly international institutions such as EU, FATF, IMF and OECD on the general level and apart from this, studies aiming apprehension of all activities on the country level are also under process.

In this study; development, nature and the problem of taxation of crypto currencies/assets, which incur recently in the financial literature as a new phenomenon, will be discussed. Suggestions will be made on the taxation of these assets for Turkey by considering the frameworks of international organisations and regulations done by some countries on the solution of this problem. In many countries, in the taxation of this area direct tax (Capital Gain Tax) becomes prominent instead of indirect tax (value added tax). Yet, in order to excise this area more effectively, development and implementation of a taxation regime that forms an international cooperation rather than country - based solutions

Keywords: Cryptocurrency, Crypto Asset, Bitcoin, Taxation.

* Öğr. Gör., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Artova Meslek Yüksekokulu, Finans-Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, Maliye Programı, huseyin.akkaya@gop.edu.tr.

** Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, myuce@uludag.edu.tr.

GİRİŞ

Dijitalleşme, sanayi devriminden bu yana küresel ekonomideki en önemli gelişme olarak görülmüş, küreselleşmeyle beraber ticaretin ekonomik eksende dijitalleşmesi dijital ekonomi olgusunu doğurmuş ve bunun iktisadi bir yansıması olarak kripto para kavramı ortaya çıkmıştır. Kripto para olgusu, ileri teknolojik gelişmeler ışığında, özellikle genç kuşak tarafından benimsenmiş ve bu kuşağın da başı çektiği toplumun önemli bir kesimi tarafından gündemde tutulan konuların başında yer almıştır. Kripto para kullanımının artması ve kapsamının genişlemesi sonucu ekonomik sistem içinde etkisini hissettirmesi ile birlikte bu olgunun mahiyeti ve mevzuat karşısındaki yeri tartışılmaya başlanmıştır. Çünkü kripto para ile birlikte ekonomide oluşan bu yeni durumun karşısında geleneksel yöntemler yetersiz kalmıştır. Aynı şey vergilendirme konusunda da söz konusu olmuştur. Zira geleneksel vergileme kuralları, kripto paraların vergilendirilmesinde yetersiz kalmıştır. Bu nedenle kripto paraların kavranması ve vergilendirilmesine ilişkin pek çok problem bulunmaktadır. Bu çerçevede, devletler ve uluslararası kuruluşlar kripto paraların etkin bir şekilde vergilendirilmesine ilişkin çalışmalar başlatmıştır. Ancak kripto paraların vergilendirilmesine yönelik olarak sürdürülen çalışmalardan henüz netice alınamamıştır. Kripto paraların vergilendirilmesinin etkin bir şekilde kavranmasına yönelik çalışmalar sürmektedir.

Bu çalışma mahiyetinin ne olduğu anlaşılmayan farklı ülkelerde sürdürülen ve uluslararası örgütler tarafından bunların konsolide edilmesi çalışmalarının mevcut durumunu ele alacaktır. Bununla birlikte kripto paraların vergilendirilmesinde uygulanan tek taraflı ve farklı düzenlemeler objektif bir açıdan anlatılacaktır. Bu nedenle öncelikle kripto para olgusunun mahiyeti ortaya konulmaya çalışılacaktır. Zira bir unsurun doğru ve adil bir şekilde vergilemeye tabi tutulması için öncelikle söz konusu unsurun mahiyetinin iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda çalışmada önce para ve kripto para kavramı ile kripto paraların vergilendirilmesine yönelik örgütsel ve ülkesel düzenlemeler ele alınacaktır. Kripto paranın vergilendirilmesi ile ilgili yapılan bu tespitler neticesinde diğer ülke uygulamalarından yola çıkılarak Türkiye’de kripto paraların vergilendirilmesine ilişkin bazı alternatif öneriler sunulacaktır.

1. TOPLUM, EGEMENLİK VE PARA

Aristoteles'e göre, insan siyasal bir bilince sahiptir ve bu anlamda siyasal bir varlıktır. Yine Aristoteles'e göre insan gerçek erdeme ve iyiye ancak toplum içinde ve devlette ulaşabilir. Aristoteles'in görüşlerine paralel bir görüşte olan İbni Haldun'a göre de, insan sosyal bir varlıktır, o nedenle yalnız başına yaşaması mümkün değildir. Düşünce dünyamızdaki bu tespitler yanında tarihsel tecrübeler ve bilimsel araştırmaların sonucu göstermiştir ki, insanlar toplumsal bir varlık olup, ancak toplum içinde yaşamlarını idame ettirebilirler. Zira insan diğer canlılardan farklı olarak, fiziki bir dünyanın yanında, kültür olarak tanımladığımız, insanlığın tarihî sürecinde inşa ettiği bir dünyada kişilik kazanır ki, buna sosyalizasyon denir. Sosyalizasyon, grup yaşamı içinde paylaşılan kültürel öğrenme sürecidir. Bilimsel çalışmalar, sosyalizasyon olmadan insan olmanın karakteristik özelliklerini kazanmanın mümkün olmadığını göstermiştir. Yapılan çalışmalar hem hayvan, hem insan yavrusunun sıkı ve sıcak sosyal ilişkilerden mahrum kalması durumunda duygusal ve sosyal gelişimlerinin gerçekleşmediğini göstermektedir. Çalışmalarda uzun süreli olarak tecrit edilmiş çocuklarda dramatik kalıcı zarar meydana geldiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak, insan ancak toplum içinde varlığını devam ettirebilir.

Toplum halinde yaşayan insanlar toplumda düzen ve otoritenin sağlanması için çok yönlü bir olgu olan devlet aygıtı oluşturmuşlardır. Ortak yararları ve karşılıklı ilişkileri nedeniyle bir topluluk halinde yaşamayı seçen insanlar, toplumu oluştururlar. Toplumda düzenin kendiliğinden sağlanması beklenemez. O nedenle toplumda doğal olarak oluşan otorite boşluğu yine o toplumdaki bir başka grup tarafından doldurulur. Böylece toplumda bireylerin tümünün itaatini sağlayan bir üstün otorite belirlenerek varlığını kabul ettirir. Sonuç olarak devlete giden yol açılmış, sosyal yapı, bir siyasal yapıya dönüşmüş olur. Devlet, ülke, insan ve iktidar unsurlarından oluşmaktadır. En üstün iktidar ise "egemenlik" kavramı ile ifade edilir.

Egemenlik kavramının iç ve dış egemenlik biçiminde iki yansıması vardır. İç egemenlikte devletin ülke içinde konumlanması söz konusu iken, dış egemenlikte ise devletin diğer devletlerle olan ilişkilerinde konumlanması yer almaktadır (Hakyemez, 2004: 30). İktidar denilince de kanun yapma, vergi toplama, para basma, yargılama, savaş ve barış ilanına karar verme gibi devletin yetkileri dikkat çekmektedir (Gözler, 2011: 164).

Tarihten günümüze değin para basma devletin egemenlik hakkı ile özdeş görülmüş ve emisyon egemenlik hakkının bir tezahürü olmuştur. Bu nedenle geçmişten günümüze para bir hükümlanlık göstergesi olarak kabul edilmiş ve ülkeler egemenliklerinin göstergesi olarak madenî para basmışlardır. Basılan her madenî paranın üzerinde, hükümdarın portresi veya güvence altına alınan değeri ile kentin mührü yer alırdı. Bu nedendir ki para, sosyoloji biliminde önemli bir konu olarak ele alınmıştır. Mesela sosyoloji biliminin gelişip kurumlaşmasında kilit rol oynayan Weber, Simmel ve Marx gibi klasik sosyoloji teorisyenleri sanayi devrimini ve milli pazar entegrasyonunun gelişimini dikkatle gözlemlemişler ve sosyal değişimin bir aracı olarak para olgusuna dikkat çekmişlerdir.

Maliye literatüründe de madeni para ve kâğıt para basımı devletin hükümlanlık hakkını kullanarak elde ettiği gelir türü olarak kabul edilmektedir. Tarihten günümüze değin devlet tarafından farklı metalar para birimi olarak kullanılmış ve günümüzde kâğıt para olgusu ön plana çıkmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte bankalarca üretilen kaydi para ve elektronik para olgusu ön plana çıkmışsa da bu kavramlar devletin egemenlik hakkına dayalı olarak bastığı paranın yerine geçmemiştir. Ancak son dönemde ileri teknoloji ürünü olan ve devletin emisyon yetkisi dışında yeni bir sistem öneren kripto para olgusu devletin egemenlik hakkının dönüşümü şeklinde okunmaya başlanmıştır.

Kripto paranın merkezinin olmaması, arzında ve işlemlerin yapılmasında banka gibi aracı gerektirmemesi ve banka ve hükümetlerin sistem üzerinde kontrol imkân ve yetkisinin olmaması devletin para basma yetkisini aşındıran bir girişim olup, bu yönüyle geleneksel para sistemlerinden ayrı bir konumda değerlendirilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Klasik para sistemlerinde hükümetler gerektiğinde kendi merkez bankasını kullanarak ek para basabilir ve para arzını azaltabilir. Para politikası ile paranın değerini etkileyen finansal kararlar alabilir ve uygulayabilirler. Bu durum, ulusal egemenlik ile ilgili bir haktır. Aslında para basma gücü, özünde hiçbir değeri olmayan kâğıt veya metalin değerinin belirlenmesi manası da gelmektedir. Basılan para birimi, bir ülkede satın alınabilecek tüm değerlere eşdeğerdir. Kripto para arzı ise sistemdeki üretim ile sağlanmaktadır (Özkan, 2019: 602).

Kripto para olgusunu soyut bir girişim olarak değerlendirmek bizleri doğru sonuca götürmeyecektir. Aslında bu olguyu küreselleşme olgusu ile birlikte ele almakta fayda bulunmaktadır. Küreselleşme ile birlikte ulus devlet etkinliğini büyük ölçüde yitirmiş, çok uluslu şirketler ile devlet dışı örgütlerin uluslararası düzende etkinliği artmıştır. Bu süreçte

kimi çok uluslu şirketlerin cirosu birçok ülkenin GSYİH'sını geçmiştir. Bununla birlikte ileri teknoloji imkânlarından da yararlanarak yasaklanmaların pek etkili olmadığı sanal âleme ciddi yatırımlar yapılmış, küreselleşme olgusu bu alana da yansıtılmıştır. Küreselleşmenin en ileri boyutu olan dijital küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan kripto para ise dijital ekonominin işleyişine can suyu olacak küresel bir araç kabiliyetinde olduğunu göstermiştir. Bu durum, ekonomik olduğu kadar felsefi bir bakış açısını da yansıtmaktadır. Zira bu yeni olgu, devlet otoritesinin dışına çıkma temayülü, ulusal düzenlemeleri etkinsiz hale getirme amacı, küresel düzeyde işlem görmesi ve uluslar üstü bir statü kazanarak dünya ölçeğinde bir değer olma hedefiyle yeni bir düzene işaret etmektedir. Sonuç olarak yaşanan bu gelişmeler sonrası ulus devletlerin egemenliği kavramında bir dönüşümün gerçekleşmeye başladığını söylemek mümkündür. Hatta sanayi toplumun inşasında klasik paranın oynadığı rol dikkate alındığında kripto para olgusu ile yeni bir toplum mu yaratılıyor sorusunun zamanı gelmiştir diyebiliriz.

2. KRIPTO PARA KAVRAMI VE MAHİYETİ

2.1.Kripto Para Kavramı

Kripto para, herkesin birbirleriyle işlem yapabileceği eşler arasında geçerli (peertopeer)¹, devlet destekli yasal ödeme aracına alternatif olarak, herhangi bir merkez bankasından bağımsız genel amaçlı takas aracı olmak üzere, kriptografi (şifreleme bilimi) adı verilen sistemle güvenliği sağlanan, yasal ödeme araçlarıyla değiştirilebilen bir değer dijital temsilidir (Houben ve Snyers, 2018: 23). 2014'te Avrupa Bankacılık Otoritesi'nin yayımlanmış olduğu rapora göre “*Bir merkez bankası veya kamu otoritesi tarafından ihraç edilmeyen, zorunlu olarak geleneksel para birimine bağlı olmayan, gerçek ve tüzel kişiler tarafından elektronik transfer ve saklanabilen dijital bir değer temsilidir*” şeklinde tanımlanmıştır (Avrupa Bankacılık Otoritesi, 2014: 7). Oxford sözlükte ise “*Şifreleme tekniklerinin para birimlerinin oluşturulmasını düzenlemek ve bir merkez bankasından bağımsız olarak çalışan fon transferini doğrulamak için kullanıldığı dijital bir para birimi*” olarak belirtilmiştir.

¹ “Peer to Peer (P2) iki veya daha fazla istemci arasında veri paylaşmak için kullanılan bir ağ protokolü olup, eşler, sunucuları veya sabit bilgisayarlar tarafından merkezi koordinasyon ihtiyacı olmadan, işlemci gücü, disk depolama veya ağ bant genişliği gibi kendi kaynaklarının bir kısmını, doğrudan diğer ağ katılımcıları için kullanılabilir yapabilir, sunucuların tedarikçi ve istemcilerin tüketici olduğu geleneksel istemci-sunucu modelinden farkı eşlerin, hem tedarikçi hem de tüketici olmalarıdır.” Wikipedia, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Peer-to-peer> (Erişim Tarihi: 08.05.2021).

Kripto para, ek sanal para arzına olanak getiren ve şifreli/kriptografik olarak güvenli işlem yapmak için kullanılan dijital değerlerdir (Graydon, 2014).

Kripto paraların ilk ürünü olan Bitcoin'in ortaya çıkması genel olarak 2008 krizine dayandırılmaktadır. Krizin referans alınmasının sebebi şüphesiz “mortgage krizi” ile beraber mali otoritelerin kötü politikalarına karşı oluşan tepkilerden kaynaklanmaktadır (Norman, 2017: 10). 1930'lardaki *Büyük Dünya Bunalım*'ını tekrar yaşamamak için 2008 yılındaki küresel finansal krizde merkez bankaları, para basarak, faiz oranlarını düşürmüşlerdir. İflasın eşliğinde olan pek çok banka, batmaktan kurtarılmış, fakat bu sübvansiyonun maliyeti, para birimlerinin değer kaybetmesi ve vergi artışları olarak halka yansımıştır (Brand, 2016: 208). Kripto para birimi *Bitcoin*, tam da bankalara, merkez bankalarına ve aracı kurumlara, hatta iktidarlara güvenin azalmaya başladığı bir dönemde ortaya çıkmıştır.

Bu konudaki ilk girişim David Chaum tarafından yapılmıştır. Chaum “Blind Signatures for Untraceable Payments (İzlenemeyen Ödemeler için Kör İmzalar)” çalışmasında gelecekte Bitcoin ve diğer coinlere temel oluşturacak elektronik ödeme sistemini önermiştir (Chaum, 1983). 1990 yılında Chaum'un fikri eCash adındaki uygulama çevrimdışı işlemler için kullanılmaya başlanmıştır. Ancak sistemin kullanıcı gizliliğini belli bir ölçüye kadar saklayabilmesi, aynı paranın tekrar transferi durumunda kullanıcının kimliğinin ortaya çıkması ve aynı zamanda eCash'ın merkeziyetçi bir yapıya sahip olmasından dolayı gerekli başarıya ulaşamamıştır. (Franco, 2015: 188). Chaum, kriptografi ve elektronik ödeme konusunda birçok yenilik ve girişimi literatüre kazandırmıştır. Ancak kripto para birimlerinin teorik alt yapısı 1998 yılında bilgisayar mühendisi WeiDai tarafından oluşturulan B-money, anonim, dağıtılmış bir elektronik nakit sistemi olarak tasarlanmıştır. Hiçbir zaman resmi olarak piyasaya sürülmemiş olmasına rağmen, B-money bugün çağdaş kripto para birimlerinin yaptığı aynı hizmet ve özelliklerin çoğunu sağlamaya çalışmıştır (Dai, 2012). Bugün piyasadaki tüm kripto para birimlerinin altyapısını oluşturan teknoloji sistemi, 2008 yılının sonlarında oluşturulmuştur.

Bu yönde ortaya çıkan ve global şekilde kabul gören ilk kripto para birimi Bitcoin'dir. İlk kez Satoshi Nakamoto ve/veya kullanıcı adını kullanan kişi ya da grup tarafından 2008 yılında, “Bitcoin: Eşten Eşe Nakit Ödeme Sistemi” (*Bitcoin: A Peer-to- Peer Elektronik Cash System*) adlı makale ile duyurulmuştur. Nakamoto (2008) makalesinde Bitcoin'i, “*Elektronik parayı bir dijital imza zinciri olarak tanımlıyoruz. Paranın el değiştirmesi sırasında her sahip*

parayı bir sonrakine gönderirken kendi dijital imzasıyla bir önceki işlemin özetini (Hash) ve bir sonraki sahibin açık anahtarını imzalar ve bu imzayı paranın sonuna ekler. Ödeme alan sahiplik zincirini doğrulamak için imzaları doğrulayabilir” şeklinde tanımlamaktadır (Nakamoto, 2008). Bitcoin, 1990'lardan bu yana test edilen, *eCash*, *e-gold* gibi sistemlerin tecrübesiyle, 2009 yılında geçmişte oluşan sorunları çözmek için piyasa sürülmüş, yönetimi ve işlemleri merkezi olarak yönetilmeyen kripto paradır (Graydon, 2014).

Tüm bu ifadelerden hareketle kripto para; merkezi bulunmayan, karşılığının olması zorunlu olmayan, geleneksel para biriminden ve merkez bankasından bağımsız, gerçek ve tüzel kişiler tarafından ödeme, elektronik transfer ve saklama amacıyla kabul edilen ve herkesin birbirleriyle işlem yapabileceği kriptografi sistemi ile çalışan dijital değerlerdir.

2.2.Kripto Paranın Mahiyeti

Kripto paraların mahiyetinin açıklanması vergilendirme açısından önemli bir konu oluşturmaktadır. Bu durumda kripto paranın teorik olarak para, gayri maddi hak ve emtia açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. Kripto paraların yasal durumu ele alınırken öncelikle bu varlıkların ne tür bir iktisadi kıymet olduğunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu hususta tartışılan ve çözüme kavuşturulması gereken konular ise şöyledir:

- Kripto para bir para birimi mi?
- Kripto para gayri maddi hak mı?
- Kripto para bir emtia mıdır?

Şimdiye sırasıyla bu konular ele alınıp tartışılacaktır.

2.2.1. Kripto Para ve Para

Para tarih boyunca farklı biçimlerde varlığını devam ettirmiştir. Ekonomide para olarak kabul gören değer ve para ile yapılan işlemlerin metotları zamanla değişmiştir. Değeri içeriğinden menkul hububattan, değeri yalnızca bir trampa aracı şeklinde kullanılmasından ileri gelen deniz kabuğuna ya da boncuğa kadar pek çok şey değiş tokuş aracı olarak kullanılmıştır (O'Sullivan ve Sheffrini, 2003). Para kavramının iki farklı anlamı içerdiğine dair genel bir görüş bulunmaktadır. Para, soyut anlamda bir hesap birimi ya da değişim ve değer ölçüsü olmasıyla bir tür ortak payda özelliği taşımakta olup, tüm diğer mal ve hizmetlerin değişim değerini belirlemektedir. Somut anlamda ise para, hesap biriminin bir karşılığıdır. Somut ile kastedilen, mutlaka fiziksel biçimde olması değil, paranın el değiştirme

yeteneğinin ve bir arzının olmasıdır (Parasız, 1998: 3-4). Avrupa Merkez Bankasına göre para; “bir değişim aracı, bir hesap birimi ve bir değer deposu olarak hizmet eden doğrulanabilir bir varlıktır.” şeklinde tanımlanmıştır. Teoride “para” terim olarak daha çok fonksiyonları üzerinden tanımlanmıştır. Buna göre paranın topluma sunduğu faydaya göre üç işlevi bulunmaktadır. Bunlardan ilki “**Mübadele aracı**”, ikincisi “**Ölçü birimi**” ve üçüncüsü ise **Değer saklama aracı**” olmasıdır (Proctor, 2005: 11-12).

Kripto para birimleri, mevcut para anlayışını değiştirerek, parayı elle tutulur somut nesnelere olmaktan çıkartıp birer yazılıma dönüştürme iddiasında olan bilişim uygulamaları tarafından üretilmektedir. Bu sistemin yaratıcıları, merkez bankalarının kontrolünde olmayan ve devlet müdahalesinden arındırılmış bir para arzının gerçekleştirilebilmesini amaçlamaktadır (Böhme, Cristin, Edelman ve Moore, 2015: 213-214). Kripto para kullanımının herhangi bir kuruma, merkeze veya devlete bağlı olmaması yani merkez bankaları tekelinde bulunmaması nedeniyle aracıya ihtiyaç duyulmamaktadır. Bunun sonucu olarak da alternatiflerine göre işlem maliyetlerinin daha az olduğu anlaşılmaktadır (Kumar ve Smith, 2017).

Kripto para, dijital olarak işlem görebilen ve bir değer tokuş aracı, bir hesap birimi ve bir değer deposu olarak işlev icra eden, ancak yasal düzenlenmesi olmayan bir değer dijital temsilidir. Bu tür para, devlet destekli kâğıt paradan ve kâğıt paranın dijital temsili olan e-paradan farklılık göstermektedir (Toms, Zdrowski, Hall, 2015: 2). Değişen ve gelişen süreçte kripto paralar paranın özelliklerini taşımaya başlamıştır. Kripto paralar da ödeme, değer tokuş ve değer saklama aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Hatta bazı ülkeler kripto parayı para olarak tanımlamış, şirketler ise alışveriş işlemlerinde kabul edilen bir ödeme yöntemi olarak kabul etmiştir. Bu durum ülkelerin merkez bankalarının tekelinde bulunan para basma yetkisinin kripto paraların geçerliliğinin ortaya çıkması ile merkezi olmayan bir egemenliğe doğru evrileceği gerçeğini karşımıza çıkarmaktadır. İlerleyen zamanlarda para arzının kontrolünün ülkelerin egemenliğinden çıkıp merkezi olmayan bir hal almaya başlaması muhtemel görülmektedir.

2.2.2. Kripto Para ve Gayri Maddi Hak

Gayri maddi hak kavramı “Matrah Aşındırma ve Kar Aktarımı (Base Erosion and Profit Shifting - BEPS)” eylem planında şu şekilde yer almıştır. “*Bir gayri maddi hak, finansal*

veya fiziksel bir varlık olarak kabul edilmeyen, ticari amaçlar için kullanılan ya da sahip olunan ve transferi ya da kullanımı bağımsız taraflar arasında gerçekleşen ve koşullarla aynı ölçüde fiyatlandırılan bir varlığı ifade etmektedir” (OECD, 2015: 67). Gayri maddi haklar, 1 Seri No.lu Transfer Fiyatlandırması Tebliği'nde ise, “sinema filmleri, radyo-televizyon yayınlarında kullanılan filmler ve bantlar dâhil olmak üzere edebi, artistik, bilimsel her nevi telif hakkının veya her nevi patentin, alameti farikanın, desen veya modelin, planın, gizli formül veya üretim yönteminin veya sınai, ticari, bilimsel tecrübeye dayalı bilgi birikiminin kullanma imtiyazı, kullanma hakkı veya satışı ile sınai, ticari, bilimsel teçhizatın kullanma imtiyazı veya kullanma hakkını ifade etmektedir.” (10.1) şeklinde tanımlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın 16.04.2021'de yayımladığı Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik ile ilk defa yasal bir metinde kripto varlıklar yer almıştır. Bu yönetmeliğe göre “kripto varlıklar, dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıklar (madde 3)” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere Merkez Bankası kripto paraların gayri maddi hak olarak nitelendirmiştir. Ayrıca Merkez Bankası “ödemelerde kripto varlıkların kullanılmaması, ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılmaması ve ödeme ve elektronik para kuruluşlarının kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık etmemesi” (madde 1) şeklinde yasaklayıcı bir düzenlemeye de yer vermiştir. Bu düzenlemeye göre kripto paraların Türkiye'de ödeme aracı olarak doğrudan veya dolaylı biçimde kullanılmasına yönelik hizmet sunulması yasaklanmıştır. Kripto paraların oluşumu, işleyişi ve gösterdiği gelişime bakılırsa kanaatimizce bu yasaklamanın yerinde olmadığı, bu yasaklama ile söz konusu kripto paranın önüne geçilemeyeceği, o nedenle kripto paraların yasaklanması yerine ekonomi ile entegrasyonunun sağlanması daha uygun olacaktır.

2.2.3. Kripto Para ve Emtia

Genel olarak emtia, alım satıma yani ticarete kullanılan petrol, altın, gümüş, bakır, pamuk, şeker, kahve, tütün gibi mallara verilen bir isimdir. Emtiyayı VUK'un 274. “Emtia” ve

275. “İmal edilen emtia” maddelerinden yola çıkarak, “İşletmenin ticaret konusunu oluşturan, normal faaliyet döneminde satılacak, tüketilecek veya faaliyetleri içinde değişime uğrayacak ve değerlendirme gününde henüz işletmenin tasarrufundan çıkmamış olan taşınır nitelikteki maddi mallardır” şeklinde tanımlamak mümkündür (Özkök, 2017).

Emtianın tanımından yola çıkarak kripto paraları emtia olarak sınıflandırmak mümkün görünmemektedir. Çünkü kripto paraların gerçek anlamda somut varlıkları bulunmadığından emtia olarak kabul edilmesi ancak somut karşılığının olması ile mümkün olabilir. Kripto paraların bir mal olarak tanımlanması mümkün olmadığı için emtia olarak da tanımlamak pek mümkün görünmemektedir. Her ne kadar kripto para alanında meydana gelen gelişme ve yükselişler, güvenilir liman olarak görülen altın ve emtialara benzetilse de fiziksel varlığa sahip olan bu varlıklarla aynı nitelikte olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Dünyada ekonomik olarak artış gösteren risklerle birlikte yatırımcıların daha güvenli gördükleri kripto paralara özellikle Bitcoin’e yönelmesi, ilk olarak “emtia mı” sorusunu akıllara getirmiş olmasına rağmen emtiaların diğer özellikleri dikkate alındığında böyle bir nitelendirmenin yanlış olduğu kolayca anlaşılabilir.

3. KRİPTO PARALARA İLİŞKİN GELİŞMELER

Kripto paralar merkezi yapısı bulunmamakta ve denetim mekanizmasından yoksun olmaktadır. Bu nedenle uluslararası boyutta bu varlıkların yasal statüsü ve geleceği tartışılmaktadır. Global olarak tüm dünyayı ilgilendirmesine rağmen vergilendirmenin ulusal nedenlerle ve kanunlarla ortaya çıkması, ülkelerin kripto paraya olan yaklaşımları ve düzenlemelerinde farklılık göstermektedir. Bu sebeple iki farklı başlık altında kripto paralara yönelik yapılan düzenlemeler ele alınacaktır.

3.1.Uluslararası Düzeyde Yapılan Düzenlemeler

Kripto para birimleri Avrupa Birliği (AB)’nde yasal olarak kabul edilmekte ve AB’ye üye olan ülkeler, standartlarla düzenlemeler temelinde farklılıklara sahip bulunmaktadır. Vergiler açısından, 2015 Avrupa Adalet Divanı’nın “Kripto para alışverişi, katma değer vergisinden muaf tutulmalıdır.” şeklindeki kararı birçok AB ülkesine yol göstermektedir. Kripto paranın satın alınması ve satılması KDV’ye tabi olmasa da, işlemler gelir vergisi veya sermaye kazancı gibi diğer vergilere tabi olabilir. Bu durumda vergi amaçlı mali uygulaması,

AB ülkesine göre değişiklik göstermektedir. Bu gelişmeler ile birlikte, tüm Avrupa ülkeleri düzenleyici standartlarını “*Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force FATF)*” tarafından verilen tavsiyelere göre uyarlamışlardır.

2018 yılında Avrupa Parlamentosu’nun yayımlanmış olduğu “*Kripto Para ve Blokzincir*” başlıklı raporu kripto paraların yaygın mali suçlar kapsamında yer alan vergi kaçakçılığı ve kara para aklama gibi suçlar ışığında hazırlanmış ve gelecekte uygulanabilecek bir takım AB standartları önerisi getirmiştir. AB ilk Kara Para Aklama ile Mücadele Direktifi’ni (Anti-Money Laundering Directive - AMLD1) 1991 yılında hazırlamıştır. Daha sonra kapsamı genişletilerek, AMLD2, AMLD3 ve nihayet 2017 yılında son olarak AMLD4 yayımlanmıştır. Ayrıca raporda kripto paraların kapsam içinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışılmış ve bunun için yeni bir direktifin çıkarılması gerçeği ortaya konulmuştur. AB AMLD5 (Directive (EU) 2018/843) 2020’nin Ocak ayında yürürlüğe girmesi, kripto para borsalarının finansal düzenleyicilerle kaydedilmesini ve müşteri cüzdan adreslerinin bunlara aktarılmasını gerektirdi. Burada ilgili regülasyonlarda kripto para kavramı yerine daha geniş kapsamlı “*sanal para*” kavramının kullanılması önerilmiştir (Houben, Snyers, 2018; Ünalan, 2019: 101).

2020 yılında yayımlanmış olan FATF raporunda, “*kripto paraları para olarak değil, sanal varlıklar*” olarak tanımlamaktadır. Rapora göre kripto paralar sanal varlıklar olduğu ve bu varlıkları devlet destekli para birimleriyle takas edilen borsaları ise sanal varlık hizmet sağlayıcıları olarak sınıflandırmaktadır. FATF’in ortaya koyduğu direktiflere göre bu hizmet sunucuları ve kripto paraların transferini yapan finansal kurumlar, mali suçlardan olan kara para aklama ve terörizmin finansmanına karşı önlem almakla mükelleflerdir. Yine rapora göre, sanal varlıkların transferinde “*seyahat kuralı (travel rule)*” adı altında ülkelerin gerektiğinde birbirleriyle göndericinin adı, alıcının ismi, banka hesap numarası ve banka hesap numarası adresi gibi bazı şahsi bilgilerin paylaşımını yapmasına izin verecek bir takım önlemler getirilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Bunun yanı sıra “*eşler arası gerçekleştirilen ve bir sanal varlık hizmet sağlayıcısı veya finansal kuruluşunun kullanımı ve katılımı olmaksızın sanal varlıkların devrinin, revize edilmiş FATF Standartları (AML/CFT)*² yükümlülüklerine açıkça tabi olmadığı hükmü yer almaktadır” (FATF, 2020: 16-17).

² Karaparanın aklanmasının önlenmesi ve Terörizmin finansmanı ile mücadele

IMF başkanı Christine Lagarde 2018 yılı başlarında kripto para birimleri üzerinde uluslararası düzenleyici bir yaptırımın kaçınılmaz olduğunu belirterek kripto varlıkların ne şekilde kategorize edilebileceğine ilişkin olarak bir çalışma yapmıştır (Zhao, 2018: 30.08.21). Christine Lagarde yayınladığı blog yazısında blockchain teknolojisinin “*vaadi ile birlikte gelen tehlikeyi*” engelleyebilmek için kullanılması gerektiğini belirtmiştir (International Monetary Fund, 30.05.2021). Kripto varlıkların hızlı artışı, işlem gören fiyatlarındaki aşırı dalgalanma ve klasik finans dünyasıyla kötü tanımlanmış bağlantıları kolayca yeni güvenlik açıkları yaratabilmektedir. IMF de bu konular üzerinde çalışmakta hatta kara para aklamayı durdurmak ve terörün finansmanı ile son 20 yıldır mücadele etmektedir. FATF tarafından belirlenen standartlara dayanarak, ülkelerin düzenleyici çerçevelerine IMF tarafından yapılan çalışmalarla 65 değerlendirme gerçekleştirilmiş ve 120 ülkeye kapasite geliştirme yardımı sağlanmıştır. Sonuç olarak kripto paralar, mali suçlar içerisinde gittikçe popüler hale gelen kara para aklama ve terörizmin finansmanı için potansiyel olarak büyük bir yeni araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu noktada OECD'nin Ekim 2020 tarihinde yayınlamış olduğu “*Sanal Paraların Vergilendirilmesi: Vergi Yaklaşımı ve Gelişen Vergi Politika Sorunlarına Bakış*” raporunda kripto paraların vergilendirilmesi için karşılaşılan belli başlı sorunlara değinilmektedir. Bu sorunlar sınıflandırma, vergilendirme, karakterizasyon ve yasallık şeklinde yer almaktadır (OECD 2020: 10-18).

Kripto paraların yapısı, vergilendirme sorunları, illegal işlerde kullanılabilir olması gibi nedenlerle yasallığı sorgulanmaktadır. Bununla beraber iktisadi alanda getirdiği devrimsel yenilikler nedeniyle finans ve bankacılık alanı başta olmak üzere çeşitli otoriteler tarafından kripto paraların gerçek potansiyeli ve altında yatan dağınmık hesap defteri mimarisi anlaşılmaya başlanmış ve bu konuda çeşitli çalışmalar başlatılmıştır. Bu gelişmeler uluslar arası alanda kripto para piyasası düzenlemelerinin gittikçe artacağını göstermektedir (Dünya Ticaret Örgütü, 2018: 74).

3.2.Ülkesel Düzeyde Yapılan Düzenlemeler

Kripto paralar iktisadi bir fonksiyonu yerine getirdiği için vergiyi doğuran olay gerçekleşmekte ancak kripto para cinsi işlemlerin nasıl vergileneceği konusunda henüz yapılmış bir düzenleme bulunmamaktadır. Aslında bu sorun Türkiye'ye mahsus bir sorun

olmayıp, küresel bir yapı arz etmektedir. Her ne kadar bazı ülkeler bu sorunu çözüme yönelik bazı adımlar atmışlarsa da, genel anlamda birçok ülkede bu konuda henüz ciddi bir adım atılmamıştır. Kripto paraların vergilendirilmesi hususundaki temel sorun, bu işlemlerin vergilendirilirken bir varlık olarak mı, yoksa bir para birimi olarak mı kabul edileceği konusundaki belirsizliktir.

Kripto para birimleri, 2009 yılından bu yana hayatımızda yer almakta ve gittikçe popüler hale gelmektedir. Piyasa değeri en yüksek olan kripto para birimi Bitcoin ve altcoinlerin yasal durumları ile ilgili gelişmeler de aynı popülerlikle devam etmektedir. Ayrıca, çeşitli alanlarda tanımı yapılmasına rağmen kripto para birimlerinin para, varlık, ürün, mülk veya başka bir şey olduğu hakkında hukuksal çerçevede hala ortak nokta bulunmamaktadır. Vergisel anlamda değerlendirilebilmesi için bu varlıkların ne olduğu konusunda ortak görüş oluşturulması önem arz etmektedir. Aşağıdaki tablo 1’de kripto paralara yönelik vergi kanunları ile düzenleme yapan ülkelere yer verilmektedir.

Tablo 1: Vergi Kanunlarıyla Düzenleme Yapan Ülkeler

ÜLKELER	VERGİLEME	Oran
ABD	Sermaye Kazanç Vergisi (KDV var)	
	1 yıldan daha uzun süreli	%15-%23,8
	1 yıldan daha kısa süreli	%23,9-%39
Almanya	Sermaye Kazanç Vergisi (KDV yok)	
	1 yıldan daha uzun süreli	Vergi yok
	1 yıldan daha kısa süreli 600 Euro ya kadar	Vergi yok
	1 yıldan daha kısa süreli 600 Euro ve üzeri	%45
Hindistan	Mal ve Hizmet Vergisi	%9
	Sermaye Kazanç Vergisi (KDV yok)	%30’a kadar
Estonya	Sermaye Kazanç Vergisi (KDV yok)	%20
Fransa	Düz Oranlı Vergi (KDV yok)	%19
	Tek seferlik İşlemlerde	%66
Güney Kore	Kurumlar vergisi	%22
	Yerel Gelir Vergisi	%2,2
İngiltere	Sermaye Kazanç Vergisi (KDV yok)	%10
	Gelir Vergisi	%20-%45

İspanya	Sermaye Kazanç Vergisi (KDV var)	
	1 yıldan daha uzun süreli	%19-%23
	1 yıldan daha kısa süreli	%24,75-%52
İsrail	Sermaye Kazanç Vergisi	%20-%25
İtalya	Sermaye Kazanç Vergisi (KDV yok)	%26
	Servet Vergisi var	
Japonya	Sermaye Kazanç Vergisi (KDV yok)	%15-%55
Norveç	Sermaye Kazanç Vergisi (KDV yok)	%25
Rusya	Şahsi Gelir Vergisi	%13

Kaynak: Langer M. (2017). "Taxation of Cryptocurrencies in Europe", <https://cryptoresearch.report/crypto-research/taxation-cryptocurrencies-europe> (Erişim Tarihi: 05.05.2021).

Library Of Congress, <https://www.loc.gov/law/help/cryptocurrency/world-survey.php> (Erişim Tarihi: 05.05.2021).

Bitvalex (2020), "The Best European Crypto Tax Guide", <https://bitvalex.com/article/the-best-european-crypto-tax-guide> (Erişim Tarihi: 05.05.2021).

Tablo 1’de yer alan vergileme yapan ülkelerin daha çok “Sermaye Kazanç Vergisi” adı altında düzenleme yaptıkları görülmektedir. Avrupa Adalet Divanı’nın “*Kripto para alışverişi, katma değer vergisinden muaf tutulmalıdır.*” şeklindeki kararı tabloda yer alan AB ülkelerinde göz önüne alındığı ve bu yönde bir vergileme yapılmadığı anlaşılmaktadır. Ülkelerin daha çok dolaysız vergileme yoluyla kripto paraları vergilendirdiği dolaylı vergiler yönünde düzenleme yapmadıkları görülmektedir. Tabloda yer alan bilgiler ışığında kripto paralara ilişkin bir tanımlama belirsizliği bulunmaktadır. Kripto paraların, emtia olarak mı, fiyat para olarak mı yoksa elektronik evrak/varlık olarak mı ya da başka bir varlık olarak mı tanımlanacağı hususunda bir konsensüs sağlanamamıştır. Çünkü kripto paralar, hangi varlık sınıfına sokulursa o varlık sınıfının vergilendirilme sistemine ve o varlık sınıfına uygulanan yasal işlemlere tabi olacakları için bu tanımlama önem arz etmektedir. Aşağıda yer alan tablo 2’de ülkelerin kripto paraları nasıl sınıflandırdıklarına dair bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 2: OECD’nin Kripto Finansal Varlıkları Sınıflandırma Yaklaşımı

Gayri maddi olmayan varlık	Finansal enstrüman veya varlık	Emtia veya sanal emtia	Para	Yasal ödeme yöntemi	Belirtilmemiş
Avustralya	Arjantin	Avusturya	Belçika	Japonya	ABD
Birleşik Krallık	Brezilya	Çin	Fildişi Sahili		
Fransa	Danimarka	Endonezya	İtalya		

Çek Cumhuriyeti	Hırvatistan	Kanada	Polonya
İspanya	İsrail		
İsveç	Japonya		
İsviçre	Güney Afrika		
Lüksemburg	Slovak Cumhuriyeti		
Nijerya			
Şili			

Kaynak: Organisation for Economic Co-operation and Development (2020). “Sanal Paraların Vergilendirilmesi: Vergi Yaklaşımı ve Gelişen Vergi Politika Sorunlarına Bakış”,
<https://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-virtual-currencies-an-overview-of-tax-treatments-and-emerging-tax-policy-issues.pdf>
(Erişim Tarihi: 06.05.2021).

OECD’nin yayımlamış olduğu rapor doğrultusunda oluşturulan tabloda yer alan ülkelerin gelir vergisi açısından kripto parayı ‘gayri maddi bir varlık’ veya ‘finansal bir varlık’ olarak nitelendirdiği anlaşılmaktadır. Ama gelir vergisi açısından kripto parayı ‘emtia- sanal emtia’ ve ‘para’ olarak nitelendiren ülkeler de bulunmaktadır. Bu genel kıstasların dışında Japonya kripto paraları yasal bir ödeme aracı olarak tanımlarken ABD bir sınıflandırmada bulunmadığı anlaşılmaktadır. Görüldüğü üzere ülkeler arasında gelir vergisi açısından vergiyi doğuran olayın ne zaman gerçekleştirdiği ve sınıflandırma noktasında farklı yaklaşım ve tanımlamalar bulunmaktadır.

4.TÜRKİYE’DE KRİPTO PARALARIN DURUMU VE VERGİLENDİRİLMESİ İÇİN ÖNERİLER

4.1. Kripto Paraya İlişkin Gelişmeler

Yeni bir ödeme sistemi sunmakla birlikte kripto paraların halihazırda ekonomik sisteme tam entegre olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir. Gelişmiş teknoloji ürünü olan kripto paralar mahiyetinin belirsizliği nedeniyle tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de tartışma konusu olmuştur. Genel kanı öncelikle kripto paraların yasal statüsünün belirlenmesi ve akabinde vergilendirme karşısında durumunun netleştirilmesi yönündedir. Bu konuda bazı çalışmalar olmakla birlikte henüz istenen düzeyde bir düzenleme yapıldığını söylemek mümkün değildir. Öncelikle kripto paranın mevzuatı açısından bir para birimi olarak mı,

menkul kıymet olarak mı yoksa bir emtia olarak mı tanımlanması gerektiği hususunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ve Sermaye Piyasası Kurumu (SPK) tarafından kripto paralar “elektronik para” olarak nitelendirilmemektedir. BDDK tarafından yapılan 25 Kasım 2013 tarihli ve 2013 / 32 sayılı Basın Açıklamasında, “*Bitcoin ve benzeri kripto paraların, resmi ve özel bir kuruluş tarafından ihraç edilmemesi nedeniyle 6493 sayılı Kanun kapsamındaki ‘elektronik para’ tanımı içinde yer almadığını ve bu nedenle kendi gözetim ve denetimine tabi olmadığını teyit*” edilmiştir. Söz konusu açıklamada Bitcoin transferinde ve alım satımında ortaya çıkabilecek siber güvenlik ve suiistimal risklerine karşı kullanıcıların dikkatli davranmaları gerektiği hususu üzerinde durulmuştur.

6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun’a göre elektronik para, “*Elektronik para ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, bu Kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değer*” (md. 3/1-ç), elektronik para kuruluşu ise, “*Bu Kanun kapsamında elektronik para ihraç etme yetkisi verilen tüzel kişi*” (md. 3/1-d) şeklinde tanımlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB), Bitcoin’i yakından takip etmektedir. Bu bağlamda, TCMB; Dijital para birimleri için küresel uygulamaları ve hukuki çerçeveleri gündeme getiren BDDK, TCMB ve SPK’dan oluşan bir blok zinciri çalışma grubu oluşturulduğu şeklinde açıklamada bulunmuştur. Açıklamanın devamında, Türkiye’nin kripto para faaliyetleri üzerinde doğrudan bir yasal kısıtlamasının olmadığı belirtilmektedir. Maliye bakanı tarafından yapılan açıklamada da Bitcoin’in finans tarihindeki en büyük balon olduğunu ve Bitcoin fiyatının aniden artış gösterebileceği gibi daha sonra çökebileceği için kaçınılması gerektiğini belirtmiştir (Alptekin, 2017).

Bununla birlikte Türkiye’de ödeme ve elektronik para hizmetlerine mevzuat alt yapısı oluşturulmaya yönelik 27 Haziran 2013 tarih ve 28690 sayılı Resmî Gazetede 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun yayımlanmıştır. Buna karşın yukarıda ifade edildiği üzere BDDK’da 2013 yılında yaptığı basın açıklamasında “Kripto paraların elektronik para olarak nitelendirilemeyeceği ve bu kanun çerçevesinde gözetim ve denetiminin mümkün olmadığını”

belirtmiştir. Çünkü kanuna göre e-para, bir ihracatçının yükümlülüğü olarak ve fon karşılığı ihraç edilmek zorundadır. Bu nedenle kripto paralar ülkemizde hukuken e-para olarak nitelendirilmemektedir. Bu sebeple Türkiye’de vergi mevzuatı açısından bakıldığında kripto paraya ilişkin üzerinde henüz uzlaşmış bir tanım bulunmamaktadır.

Sermaye Piyasası Kurulu ise 2016 yılında kripto para birimleri ile ilgili Türkiye’de tanımlama ve düzenleme olmadığını belirterek yatırımcıları uyarmıştır. SPK tarafından yayımlanan 2017/1853 sayılı Sanal Paralara Dayalı İşlemler Hk. Konulu 785 nolu Genel Mektup ’ta *“sanal para birimleri ile ilgili ülkemizde bir düzenleme ve tanımlama bulunmadığını, Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında yer alan türev araçlara dayanak teşkil edebilecek unsurlar içerisinde de sanal para birimlerinin bulunmadığını belirterek bu aşamada, müşterilere yönelik olarak sanal para birimlerine dayalı spot veya türev işlemler yapılmaması gerektiği hususunda”* Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB) üyelerine duyuru yapılmasının uygun görüldüğünü belirtilmektedir.

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), kripto paraları sektörel mahiyette şüpheli işlem kapsamında değerlendirmiştir. 13 Sıra Nolu Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliğine göre, *“Başkanlık, elektronik ve kağıt ortamındaki şüpheli işlemlerin bildirimlerine ilişkin usul ve esasları belirlemek üzere yükümlüler için genel ve sektörel mahiyette şüpheli işlem bildirim rehberleri yayımlayabilir. Rehberler Başkanlığın resmi internet sitesi ve/veya MASAK ONLINE aracılığı ile duyurulur. Yükümlüler tarafından yapılacak bildirimler, bu rehberlerde belirtilen usul ve esaslara uygun şekilde yapılır.”* (Md. 6). Bu yetkiye dayanarak MASAK tarafından yayımlanan Bankalar (T.C. Merkez Bankası ve Yatırım Bankaları Hariç) ve PTT için yayımlanan Sektörel Şüpheli İşlem Bildirim (ŞİB) Rehberinde bankacılık işlemlerine ilişkin şüpheli işlem tipleri arasında T-001-3.47 kodu ile *“Müşteri hesaplarından kripto para alımı amacıyla yurtiçi ve yurtdışı kripto para borsalarına ya da gerçek veya tüzel kişi hesaplarına müşteri profiline uymayacak sıklık ve tutarda para transferi yapılması”* (MASAK, 25) işlemleri de almıştır.

18 Temmuz 2019 tarihinde yayımlanan 11.Kalkınma Planı’nın (23.07.2019 Tarih ve 30840 Sayılı 11.Kalkınma Planı) “Mali Piyasalar” başlığı altındaki 249.5. maddesinde yer alan “Blokzincir tabanlı dijital merkez bankası parası uygulamaya konulacaktır.” ve 250.3. maddesinde yer alan *“Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Birliği kurulacaktır.”* ifadeleri ile Türkiye’nin kripto para çıkarma girişimi olduğunu göstermektedir.

29 Eylül 2020 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan Yeni Ekonomi Programı’nda 2021 ile 2023 yılları arasında kripto finansal varlıkların “*edinimi, alım, satım ve devir*” işlemlerinde vergi düzenlemesi yapılacağı açıklanmıştır. 12 Mart 2021 tarihinde ise Ekonomik Reform Paketi ve Ekonomi Reformları Eylem Planı’nda TCMB’ ye kripto paranın ekonomik, teknolojik ve yasal altyapısını oluşturma görevi verilmiş ve 31 Aralık 2021 tarihine kadar tamamlanması istenmiştir.

Sonuç olarak kripto para olgusu dünya ekonomisinin karşılaşmış olduğu ve henüz yeterince özümsemediği yeni nesil bir dijital varlık ve ödeme aracıdır. Dijitalleşen ekonomide tamamlayıcı ve kolaylaştırıcı bir unsur olduğu kadar uluslararası para transferinin zorluklarını da bertaraf eden ve küresel güçlerin müdahale alanını daraltan ve aynı zamanda birçok riskleri bünyesinde barındıran kripto para uluslararası camiada giderek kabul görmekte ve bir ödeme aracı olma kabiliyetini göstermiş bulunmaktadır. O nedenle bu aracının yasaklanması yönünde alınacak karar yerine ekonomiye entegrasyonunu sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerekli ve kaçınılmazdır. Ancak bu konuda tek taraflı olarak bir ülkenin yapacağı düzenleme yerine OECD bünyesinde tarafların üzerinde anlaşacakları uluslararası düzenlemenin yapılması kaçınılmazdır.

4.2. Kripto Paraların Vergilendirilmesi

Kripto paradan sağlanan kazançların vergiye tabi olup olmaması ekonomi platformunda en çok sorulan soruların başında gelmektedir. Türkiye’de kripto paraya yönelik tartışmalar ve vergilendirmeye yönelik arayışlar devam etmektedir. Bu doğrultuda kripto paraların vergilendirilmesi çalışmada gelir vergisi, kurumlar vergisi ve katma değer vergisi açısından ele alınacaktır.

4.2.1. Gelir Vergisi Açısından Kripto Paraların Durumu

Günümüzde kripto paralarla ilgili ulusal mevzuatta, uluslararası platformda ve vergilendirme konularında düzenlemeler kısmen bulunsa da yeterli ve gerekli düzenlemeler henüz oluşturulmamıştır. Bu nedenle kripto paraların nasıl vergilendirileceği konusundan hareketle gelir vergisi açısından farklı yaklaşımlar çerçevesinde vergisel süreçler ele alınmıştır.

4.2.1.1. Gelir Unsurları Açısında Kripto Paraların İncelenmesi

Gelir Vergisi Kanununda, gerçek kişilerin gelirlerinin gelir vergisine tâbi olduğu belirtildikten sonra vergi konusu olan geliri, “*bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır*” (GVK. Md. 1) şeklinde tanımlanmıştır. Akabinde gelir kapsamına giren kazanç ve iratları, “*Ticarî kazançlar, Ziraî kazançlar, Ücretler, Serbest meslek kazançları, Gayrimenkul sermaye iratları, Menkul sermaye iratları, Diğer kazanç ve iratlar*” (md. 2) şeklinde yedi unsur olarak sınıflandırılmıştır. Kurumlar Vergisi Kanununda ise kanunda isimleri tadadi olarak sayılan kurumların kazançlarının, kurumlar vergisine tâbi olduğu (md. 1) belirtildikten sonra “*safi kurum kazancının tespitinde, Gelir Vergisi Kanununun ticarî kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanır*” (md. 6.2) hükmü altına alınmıştır. Bu düzenleme dikkate alındığında bir kazanç ve iradın vergiye tabi olabilmesi için bu gelir unsurlarının birisi içinde konumlandırılması gerekmektedir.

Gelir Vergisi Kanunu’nda doğrudan gayri maddi hak bedellerine özgü bir hüküm bulunmamaktadır. Diğer bir ifade ile Kanunda gayri maddi hak bedelleri bir bütün olarak ayrı bir gelir unsuru halinde düzenlenmemiştir. Ancak Kanunda konuyla ilgili dağınık düzenlemeler bulunmaktadır. Türk Vergi Sisteminin işleyişi ve mevzuattaki düzenlemeler dikkate alındığında kripto para ve /veya dijital varlıkların vergi karşısındaki durumları ancak bu varlıkların hangi gelir unsuru içinde yer alacağı hususunun netleşmesiyle çözümlenmesi mümkündür. Yukarıda da ifade edildiği üzere kripto paraların mahiyetinin ne olduğu konusunda üç ayrı görüş bulunmaktadır. Söz konusu görüşler şunlardır:

- Kripto paralar bir ödeme aracı olan para birimidir.
- Kripto paralar bir emtiadır.
- Kripto paralar bir gayri maddi haktır.

Her bir görüşe ilişkin yukarıda gerekli izahat yapıldığı için bu başlık altında tekrara girmek adına aynı konuyu yeniden tartışmak yerine bizim de katıldığımız genel kabul görmüş düşünceye göre kripto paraların gayri maddi hak olduğunu belirtmekle yetineceğiz. Dolayısıyla kripto paraların vergilendirilmesi hususunun gayri maddi hakların vergilendirilmesi kapsamında ele alınması gerekmektedir.

Gelir Vergisi Kanunda gayri maddi haklar konusunda doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak gayri maddi hak olarak değerlendirilen bir takım araçlarla ilgili

farklı gelir unsurları altında muhtelif düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan bir düzenleme de telif kazançları ile ilgilidir. Gelir vergisi mevzuatına göre;

- “*Telif haklarının ve ihtira beratlarının müellifleri, mucitleri ve bunların kanuni mirasçıları tarafından kiralanması, devir ve temlik edilmesi veya elden çıkarılması gibi her türlü işlemler sonucunda elde edilen gelirin serbest meslek kazancı*” (GVK md.70/6),

- “*Telif haklarının ve ihtira beratlarının müellifleri, mucitleri ve bunların kanuni mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından kiralanmasından elde edilen kazançların gayrimenkul sermaye iradi*” (GVK md.70),

- “*Telif haklarının ve ihtira beratlarının müellifleri, mucitleri ve bunların kanuni mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılmasından elde edilen kazançların ise değer artış kazancı*” (GVK mükerrer md.80/3),

olarak vergilendirilmesi gerekmektedir.”

4.2.1.2.Gayri Maddi Hak Açısından Kripto Paraların İncelenmesi

Gelir Vergisi açısından gayri maddi haklar değerlendirilirken bu hakların hangi gelir unsuru kapsamında elde edildiği hususu önem arz etmektedir. Bu kapsamda gayri maddi hakkın ticari işletme bünyesinde elde edilmesi ya da şahsi olarak elde edilmesi ayırımının dikkate alınması gerekir. Aynı şekilde gayri maddi hakkın şahsi gelir kapsamında elde edilmesi halinde de bu kazancın serbest meslek kazancı mı, ücret mi yoksa değer artışı kazancı mı olduğu hususu göz önüne alınmalıdır.

Gelir Vergisi Kanunu 37. maddesine göre “*her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazanç ticari kazançtır.*” ve Türk Ticaret Kanunu’nun 3. maddesine göre ise, “*bu kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir.*” Bu düzenlemelerden yola çıkarak bir ticari işletmenin her türlü faaliyetinin ticari faaliyet sayılacağı ve dolayısıyla buradan elde edilen kazançların Gelir Vergisi Kanunu uyarınca ticari kazanç olarak nitelendirileceğini belirtmek gerekir. Bu kapsamda bir ticari işletme tarafından kripto para alım satımından doğan gelirin ticari kazanç olarak nitelendirilmesi gerekmektedir.

Gelir Vergisi Kanunu’nda, “*her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazançlar serbest meslek kazancı*” olarak tanımlanmıştır. Bu kanun maddesine göre “*serbest meslek faaliyeti; sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi*

nam ve hesabına yapılmasıdır” (GVK, md. 65). GVK 70/6 maddesine³ göre “*telif haklarını, müellifleri veya bunların kanuni mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır*”. GVK 18. maddesinde ise *telif kazançları serbest meslek kazancı kapsamında değerlendirilerek vergiden istisna edilmiştir*.

Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımını Hakkında 1 Seri Nolu Genel Tebliğin 10.1- Gayri Maddi Hakların Tanımı” kenar başlığında “*bilimsel her nevi telif hakkının*” gayri maddi hak kapsamında olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla kripto varlıklara ilişkin kazancın bir boyutunun da serbest meslek faaliyetini ilgilendirdiğini belirtmek gerekir. Mesela kripto para madenciliği bu konuda değerlendirilebilir. Burada konunun bir uzman ekiple ele alınması faydalı olur. Eğer kripto madenciliği mesleki bir bilgiye dayalı üretiliyorsa serbest meslek kazancı, ticari bir organizasyon gerektiriyorsa ya da sermaye asli unsur ise ticari kazanç kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Değer artışı kazancı açısından konu ele alındığında GVK mükerrer 80. maddeye göre, “*menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar ile telif haklarının ve ihtira beratlarının müellifleri, mucitleri ve bunların kanuni mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artışı kazancı*” olarak kabul edilmiştir. Söz konusu menkul kıymetlerin alım-satımından elde edilen değer artışı kazançlarında vergilendirmeye esas alınacak kazanç, Gelir Vergisi Kanunu’nun mükerrer 81. md. göre “*elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan kıymetin maliyet bedeli ile elden çıkarılma dolayısıyla yapılan giderlerin ve ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle*” bulunmaktadır.

Kanaatimizce Kripto para/varlıkların değer artışı kazançları kapsamında ele alınması gerekmektedir. Bu varlıkların mahiyeti konusunda yapılan tartışmalarda ağırlıklı görüş, söz konusu bu varlıkların gayri maddi haklar olduğu yönündedir. Ancak belirsizliklerin ortadan kalkması ve uygulamada birtakım sıkıntıların oluşmaması için bu konuda yasal düzenleme yapılması da kaçınılmazdır.

³ Gelir Vergisi Kanunu’nun 70. maddesinde; maddede yazılı mal ve hakların sahipleri, mutasarrıfları, zilyetleri, irtifak ve intifa hakkı sahipleri veya kiracıları tarafından kiraya verilmesinden elde edilen iratların gayrimenkul sermaye iradı olduğu belirtilmiş; aynı maddenin (5) ve (6) numaralı bentlerinde ise, ihtira beratı ve telif haklarının da bu kişiler tarafından kiralanmasının gayrimenkul sermaye iradı olduğu belirtilmiştir. Eğer kripto paralarda da bu yönde bir işlem söz konusu ise konunun gayrimenkul sermaye iradı ilgilendirir bir yönü de söz konusu olacaktır.

GVK mükerrer madde 80/3'te maddeye göre “...bir takvim yılında elde edilen değer artışı kazancının, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlananlar hariç, 6.000 (313 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile 1.1.2021 tarihinden itibaren 19.000 TL)” gelir vergisinden müstesnadır. Küçük yatırımcıları korumak, vergiye uyumu arttırmak ve kripto piyasalara güvenle yatırım yapılmasını sağlamak amacı ile kripto varlıklar için bu istisnanın uygulanmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Kripto varlıkların emtia olarak kabulü ve faaliyetin devamlı olması halinde ticari kazanç, devamlılık arz etmemesi durumunda ise arızı ticari kazanç yani diğer kazanç ve irat olarak kabul edilmesi gerekir. Bununla birlikte kripto para platformlarında faaliyet gösteren aracı kişi ve/veya firmaların elde ettikleri kazançları da ticari kazanç olarak değerlendirmek gerekir.

Gelir Vergisi Kanunu'nda yer alan gelir unsurları açısından özet geçmek gerekirse:

Tablo 3: Gelir Vergisi Kanunu'na Göre Kripto Paralardan Elde Edilen Gelirin Sınıflandırılması

	Para	Menkul Kıymet	Emtia
Kripto Para Platformları	Ticari Kazanç	Ticari Kazanç	Ticari Kazanç
Sürekli Alım-Satım Yapanlar	YOK	Değer Artış Kazancı	Ticari Kazanç
Tek Seferlik Alım-Satım Yapanlar	YOK	Değer Artış Kazancı	Arızı Ticari Kazanç

Kaynak: Türkyılmaz T. (2018). “Kripto Para Kaynaklı Kazançlarda Vergileme”. https://www.vergidegundem.com/documents/10156/4739384/ocak2018_mak2.pdf/a2a94dc3-3bda-419f-94a8-b46de0be7455 (Erişim Tarihi 14.05.2021).

4.2.2. Kurumlar Vergisi Açısından Kripto Paraların Durumu

Bir kurum gelir vergisi kanununda sayılan “yedi gelir unsurlarının birinden, birkaçından veya tamamından gelir sağlandığında elde edilen gelir, kurum kazancı olarak adlandırılır. Bir başka deyişle kurumlar tarafından gelir unsurlarından elde edilen kazanç ve iratların toplamına bir bütün olarak kurum kazancı denir” (Şenyüz, Yüce, Gerçek, 2021: 163). Bu nedenle bir kurum tarafından kripto para ya da varlık dolayısıyla elde edilen kazanç kurum kazancı olduğu için, kurumlar vergisi açısından tabi olacaktır.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında; “Kanunun 1 inci maddesinde sayılı kurumlardan kanunî ve iş merkezlerinin her ikisi de Türkiye'de

bulunmayanlar, sadece Türkiye'de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilirler” şeklinde hükme bağlanmıştır. Üçüncü fıkrasında ise dar mükellefiyet mevzuuna giren kurum kazancının hangi kazanç ve iratlardan oluştuğu belirtilmiştir. Anılan maddenin üçüncü fıkrasının (c) bendinde, *“Türkiye'de elde edilen serbest meslek kazançlarının”*; (ç) bendinde, *“taşınır ve taşınmazlar ile hakların Türkiye'de kiralanmasından elde edilen iratların”*; (e) *“bendinde de Türkiye'de elde edilen diğer kazanç ve iratların”* dar mükellefiyet konusuna giren kurum kazancı olarak vergilendirileceği hükmüne yer verilmiştir.

KVK'nın 30'uncu maddesinin 2.fıkrasına göre, *“dar mükellef kurumlara, ticarî veya zirai kazançta dahil olup olmadığına bakılmaksızın telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, marka ve benzeri gayri maddî hakların satışı, devir, temlik, kiralanması karşılığında nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen bedeller üzerinden”* bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen kişilerce (Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması 'ÇVÖA' varsa bu anlaşmada belirtilen oranda, ÇVÖA yoksa 2006/11447 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereği % 20 oranında) kurumlar vergisi kesintisi yapılır. Bu kapsamda kurumların dar mükellef kurumlardan kripto para / varlık konusunda yapacakları işlem bu madde kapsamına girmesi halinde tevkifata tabi tutulması gerekmektedir. Ayrıca yapılacak vergilemede Türkiye'nin tarafı olduğu çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarında *“Gayri Maddi Hakların Kullanılması (Kiralınması) ya da Kullanma Hakkı (satışı, devri) Karşılığı Yapılan Ödemeler”*e uyulması gereken kuralların dikkat edilmesi gerekmektedir.

4.2.3. Katma Değer Vergisi Açısından Kripto Paraların Durumu

KDV Kanununun 1/1 inci maddesinde, *“Türkiye' de ticari, sınai, zirai ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetlerin, 1/2. maddesinde ise her türlü mal ve hizmet ithalinin”* KDV' ye tabi olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu çerçevede konuya bakıldığında gayri maddi hakların KDV karşısındaki durumunun söz konusu kazancı hangi gelir unsuruna girdiği yönünden ele alınması gerekir. Mesela gayri maddi hak ticari kazanç kapsamına giriyorsa KDV'ye tabi olacaktır. Ancak arızı ticari kazanç kapsamına giriyorsa KDV'ye tabi olmayacaktır. Gayri maddi hak telif kazancı niteliğinde olursa serbest meslek kazancı çerçevesinde KDV'ye tabi olacaktır. Bu çerçevede, *“telif hakkına konu olan hususlarda devamlılık arz edecek şekilde faaliyette bulunulması ve işin mutad hale getirilmesi durumunda telif kazancı KDV'ye”* tabi tutulacaktır. Ancak, serbest meslek kazancı arızı şekilde elde ediliyorsa KDV'ye tabi tutulmayacaktır.

Kripto paranın KDV karşısındaki durumu da bu şekilde olacaktır. Bununla birlikte Avrupa Adalet Divanı'nın "*Kripto para alışverişi, katma değer vergisinden muaf tutulmalıdır.*" şeklinde kararı bulunduğu göz önüne alınması gerekir. Bu kararın birçok AB ülkesi tarafından uygulandığı hususu dikkate alındığında vergi mevzuatında bu yönlü bir düzenlemenin yapılması faydalı olacaktır.

SONUÇ

Teknoloji gelişmesi ve değişmesi insan hayatını kolaylaştırmakla birlikte beraberinde bir takım vergisel sorunları da getirmektedir. Dijital ekonominin ortaya çıkardığı bir araç da kripto para olgusudur. Ancak mevcut sistem içinde kripto paranın konumlandırılması pek kolay olmamaktadır. Zira bu dijital varlığın mevcut mevzuat çerçevesinde tanımlanması mümkün görünmemektedir. Bu durum dijital işlemler sonucunda elde edilen kazancın nasıl vergilendirileceği sorununu doğurmaktadır. Temel olarak kripto paranın vergilendirilmesinde karşımıza çıkan sorunlar; kripto para faaliyetlerinin ve bu faaliyetleri gerçekleştiren kullanıcıların kimlik bilgilerinin tespiti, kripto paraların merkezinin bulunmaması ve elde edilen gelirin nasıl tanımlanacağı olarak sıralanmaktadır.

Dijital ekonominin ortaya çıkarmış olduğu kripto paranın işlem hacminin yükselmesi ile beraber farklı ülkeler bu alanı vergileme konusunda arayış içine girmişler ve çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Birçok ülke kripto paraların vergilendirilmesinde sermaye kazanç vergisi, gelir vergisi veya buna benzer pek çok benzer uygulamaları hayata geçirmiştir. Türkiye'de kripto paraların vergilendirilmesi ile ilgili arayışlar devam etmekte olup, bu alanın vergilendirilmesine yönelik açıklamalar yapılmaya başlanmıştır. Kripto para tanımı ve işlemleri yapan kişilerin kimlik bilgilerinin tespiti problemine yönelik kanuni altyapının oluşturulması ile ilgili arayışlar ve çalışmalar devam etmektedir.

Ancak kripto paradan kaynaklı vergilendirme sorunlarının en önemli karakteri, bu konuda ülkelerin tek başlarına yapacakları düzenlemeler ile başarı sağlamalarının mümkün olmamasıdır. Bu sebeple, kripto paranın şeffaf, adil ve etkin bir şekilde, mali suçlara neden olmadan vergilendirilebilmesi için global bir uzlaşmayı zorunlu hale getirmektedir. Bu konuda pek çok farklı ülke uygulamalarını gözden geçirerek ve tüm ülkelere öncülük yapacak kapsamlı çalışmanın OECD tarafından tamamlanması ve 2021 yılında OECD'nin kripto para

birimlerine uygulanacak vergi standartlarının netleşeceğine yönelik açıklamaları beklenmektedir. Bireysel ve kurumsal yatırımcılar tarafından kullanım kapasitesi hızlı bir şekilde artan kripto para faaliyetlerinin vergilendirilmesinde tüm dünyayı kapsayan ortak bir çözümün geliştirilmesi beklenmektedir. Kripto paraların etkin bir şekilde vergilendirilmesini sağlayabilmek için yapılacak düzenlemelerin de dinamik ve esnek bir yapıda olmasında fayda bulunmaktadır.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında kripto paralarının mahiyetini tek bir kavram ile ifade etmek mümkün görünmemektedir. Kripto paralarının karmaşık yapısı göz önüne alınarak ilgili alana yönelik yapılan hukuki düzenlemeler ile beraber ele alınmasında fayda bulunmaktadır. Bununla birlikte genel bir öneride bulunmak istenirse kripto paraların gayri maddi hak olarak değerlendirilip işletme bünyesinde gerçekleşmesi halinde ticari kazanç, kişi nezdinde gerçekleşmesi halinde ise değer artış kazancı olarak dikkate alınması gerektiği kanaatindeyiz. Ayrıca verginin kanunilik ilkesinin zedelenmemesi ve uygulamada bir takım sorunlar yaşanmaması için ivedilikle mevzuatta konuya yönelik düzenleme yapılması kaçınılmazdır. Dolayısıyla Türkiye’de kripto paralara yönelik bir vergisel düzenlemenin yapılması durumunda kripto paraların gayri maddi hak (elektronik varlık) olarak tanımlanması ve elde edilen gelirin durumuna göre “*Ticari Kazanç*” veya “*Değer Artış Kazancı*” olarak değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- Alptekin E. (2017). “Blockchain ve Kripto Paralar, Dünya Ekonomisini Dönüştürüyor.”, AR&GE Bülten, Kasım/Aralık – Ekonomi.
<https://api.izto.org.tr/storage/SectoralReport/original/C8U7jV7Nig64JtBu.PDF> (Erişim Tarihi: 18.04.2021).
- Ammaous S. (2016). “Can cryptocurrencies fulfil the functions of money?”, <https://goo.gl/Gkr1E2> (Erişim Tarihi: 15.05.2021).
- Avrupa Bankacılık Otoritesi, (2014), EBA Opinion on “virtual currencies”, <https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/657547/81409b94-4222-45d7-ba3b-7deb5863ab57/EBA-Op-2014-08%20Opinion%20on%20Virtual%20Currencies.pdf?retry=1> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).

- Avrupa Merkez Bankası, (2012), “Virtual Currency Schemes”, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf> (Erişim Tarihi: 28.04.2021).
- Avrupa Merkez Bankası, (2018), “Virtual currencies ante portas”, <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2018/html/ecb.sp180514.en.html> (Erişim Tarihi: 30.05.2021).
- Barber S. vd. (2012). “Bitter To Better—How To Make Bitcoin A Better Currency.” In *Financial Cryptography and Data Security*, Springer Berlin Heidelberg, 399-414.
- Böhme R. vd. (2015). “Bitcoin: Economics, Technology and Governance”, *Journal of Economic Perspectives*, 29(2), 213-238.
- Brand A W. (2016). “Bitcoin for Dummies”, *Prypto*.
- Brantly A. (2014). “Financing Terror Bit by Bit.”, *Combatting Terrorism Center at West Point: CTC Sentinel*, 7(10), 1-20.
- Chaum, D. (1982). “İzlenemeyen Ödemeler için Kör İmzalar” <https://www.chaum.com/publications/Chaum-blind-signatures.PDF> (Erişim Tarihi: 30.05.2021).
- DAI W. (1998). “B-money” Consulted. www.weidai.com/bmoney.txt (Erişim Tarihi: 30.05.2021).
- Dünya Ticaret Örgütü, (2018). Geneva: WTO. Retrieved from https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/world_trade_report18_e_under_embargo.pdf (Erişim Tarihi: 25.04.2021).
- Financial Action Task Force, (2020), 12-month Review Virtual Assets and VASPs, FATF, Paris, France, www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/12-month-review-virtual-assets-vasps.html (Erişim Tarihi: 25.04.2021).
- Franco P. (2015). *Understanding Bitcoin: Cryptography, Engineering and Economics*, United Kingdom: Wiley Finance Series.
- Gözler K. (2011). *Anayasa Hukukunun Genel Esasları Ders Kitabı: 2. Baskı*, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Graydon C, (2014). “What is Cryptocurrency?” <https://www.ccn.com/cryptocurrency/> (Erişim Tarihi: 20.04.2021).
- Hakyemez Yusuf Ş. (2004). *Mutlak Monarşilerden Günümüze Egemenlik Kavramı*: Ankara: Seçkin Yayınevi.

- Houben R. (2018). “Cryptocurrencies and Blockchain: Legal Context and Implications for Financial Crime”, Money Laundering and Tax Evasion. Strasbourg: European Parliament – Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies. <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/150761/TAX3%20Study%20on%20cryptocurrencies%20and%20blockchain.pdf> (Erişim Tarihi: 06.05.2021).
- International Monetary Fund (2016), *Virtual Currencies and Beyond: Initial Considerations*. Washington DC.
- International Monetary Fund (2018), *Treatment of Crypto Assets in Macroeconomic Statistics*.
- Kumar A. (2017). “Crypto-currencies – An introduction to not-so-funny moneys”, Reserve Bank of New Zealand Analytical Notes, AN 2017/07. Sayfa sayısı 32.
- Langer M. (2017). “Taxation of Cryptocurrencies in Europe”, <https://cryptoresearch.report/crypto-research/taxation-cryptocurrencies-europe> (Erişim Tarihi: 05.05.2021);
- Mali Suçları Araştırma Kurulu, Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi (Bankalar) MSK-RHB-ŞİB-001-1.4, https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2021/02/MSK-RHB-SIB-001-1.4-2_1k1s.pdf (Erişim Tarihi: 12.06.2021).
- Milnes A. (1919). “The Economic Foundations of Reconstruction”, McDonald and Evans.
- Nakamoto S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System, <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> , (Erişim Tarihi: 16.05.2019).
- Norman A. (2017). *Blockchain Technology Explained*. Create Space.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2015), “Addressing The Tax Challenges of The Digital Economy”, Action 1- 2015 Final Report.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2020), “Taxing Virtual Currencies: An Overview Tax Treatments and Emerging”, Tax Policy Issue, Ekim.
- O’Sullivan, Arthur; Sheffrin, Steven (2003); *Economics: Principles in Action*. New Jersey.
- Özkan Z. (2019). “Ulus-Devletin Egemenlik Yetkisinin Dönüşümü Bakımından Sanal Kripto Para: “Bitcoin”, *International Social Sciences Studies Journal*, 5(30): 601-606.
- Parasız İ. (1998). *Para Banka ve Finansal Piyasalar*: Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Proctor C. (2005). *Mann on The Legal Aspect of Money*, Oxford University Press.
- Şenyüz D. vd. (2021). *Türk Vergi Sistemi Bursa*: Ekin Basım Dağıtım Yayınları.
- Simon, T. vd. “Virtual Currency – Mining The Possibilities”, Yazılı, Allen & Overy, 2015.

Türkyılmaz T. (2018). “Kripto para kaynaklı kazançlarda vergileme”, https://www.vergidegundem.com/documents/10156/4739384/ocak2018_mak2.pdf/a2a94dc3-3bda-419f-94a8-b46de0be7455 (Erişim Tarihi: 14.05.2021).

Yıldırım M. (2011). *Gayrimaddi Haklar ve Vergilendirilmesi*: Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İNTERNET KAYNAKLARI VE YASAL DÜZENLEMELER

06/01/1961 Tarih ve 10700 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 193 No’lu Gelir Vergisi Kanunu.

02/11/1984 Tarih ve 18563 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 3065 No’lu Katma Değer Vergisi Kanunu.

21/06/2006 Tarih ve 26205 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 5520 No’lu Kurumlar Vergisi Kanunu.

12/01/1961 Tarih ve 10705 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 213 No’lu Vergi Usul Kanunu.

27/06/2013 Tarih ve 28690 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 6493 No’lu Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun.

16/04/2021 Tarih ve 31456 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik.

18/11/2007 Tarih ve 26704 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 1 Seri No.lu Transfer Fiyatlandırması Tebliği.

25/08/2014 Tarih ve 29099 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 13 Sıra No’lu Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği.

11/08/1989 Tarih ve 20249 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar.

01/12/2017 Tarih ve 2017/1853 Sayılı “Sanal Paralara Dayalı İşlemler Hakkındaki” Konulu 785 No’lu Genel Mektup.

23.07.2019 Tarih ve 30840 Sayılı 11.Kalkınma Planı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190723M1.pdf> (Erişim Tarihi: 31.07.2021).

Bitvalex (2020); The Best European Crypto Tax Guide, <https://bitvalex.com/article/the-best-european-crypto-tax-guide> (Erişim Tarihi: 05.05.2021).

Court of Justice of the European Union PRESS RELEASE No 128/15 Luxembourg, 22 October 2015 Judgment in Case C-264/14 Skatteverket v David Hedqvist <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2015-10/cp150128en.pdf> (Erişim Tarihi: 31.07.2021).

Directive (EU) 2018/843 Of The European Parliament And Of The Council, (2018); https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.156.01.0043.01.ENG (Erişim Tarihi: 30.05.2021).

Library Of Congress; <https://www.loc.gov/law/help/cryptocurrency/world-survey.php> (Erişim Tarihi: 05.05.2021).

Wikipedia, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Peer-to-peer> (Erişim Tarihi: 8.05.2021).

Zhao, W. (2018). <https://www.coindesk.com/imf-chief-lagarde-global-cryptocurrency-regulation-is-inevitable> (Erişim tarihi: 30.08.2021).